
«Forskning viser at ...»

LEGELIVET

FREDERIK EMIL JUUL

fejuul.medisin@gmail.com

Frederik Emil Juul er lege og forsker i forskningsgruppen Klinisk effektforskning ved Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet.

Mange leger må forholde seg til journalister og massemedia. Det kan være en krevende øvelse.

Foto: Jon Olav Nesvold

Helt siden studietiden har massemedia vært noe skummelt, noe man må håndtere med største forsiktighet eller henvise til nærmeste presseansvarlige. Det gjelder særlig de tradisjonelle mediekanalene TV, aviser, magasiner og radio som når ut til et stort publikum. Selv om et mindretall leger vil havne på forsiden av en landsdekkende avis, må mange leger forholde seg til media løpet av sin karriere. For eksempel har mange kommuneoverleger måttet uttale seg om smitteverntiltak de siste årene, og med jevne mellomrom blir en av våre kollegaer omtalt grunnet mer eller mindre rettmessige beskyldninger om å ha forårsaket en pasientskade. Mer gledelig er det når en kollega blir intervjuet om en ny behandlingsmetode eller et viktig forskningsfunn.

Medisinsk forskning og helsestoff er blant massemedias mest leste saker, og jeg har innsett at jeg som forsker sitter på en uriaspost om jeg ønsker å unngå kontakt med journalister. Det er en forventning om at forskningsresultater skal formidles til allmennheten, og journalister kontakter ofte forskere for ekspertuttalelser om medisinske tema eller forskningsresultater. Når en forsker kommer i kontakt med massemedia, representert ved journalisten, kan det

oppstå kulturelle kollisjoner. For eksempel ønsker journalisten å fokusere på enkeltpersoner og tildele helte- og skurkeroller, mens en akademiker ikke vil basere sine påstander på enkeltobservasjoner (1). Medisinen og helsefag, som annen vitenskap, er sjelden svart-hvitt, men ofte blir det i massemedia ikke plass til nyansering eller grundigere forklaringer. Det kan være en av grunnene til at personer jeg kjenner uten akademisk bakgrunn blir overrasket når jeg forteller om forskeres uenighet og usikkerhet rundt forskningsresultater, som er helt vanlig i akademisk virksomhet og i den kliniske hverdagen.

«Som forsker sitter jeg på en uriaspost om jeg ønsker å unngå kontakt med journalister»

Misforståelser og feilsiteringer i en nyhetssak kan unngås med en sitatsjekk, om man er rask og overholder journalistenes korte tidsfrister. I agurknyhetenes høytid, sommerferien, kan det by på uventede utfordringer om man ikke har telefondekning. Vel framme på en fjellhytte for noen år tilbake oppdaget jeg at det var kommet en e-post tidligere på dagen med intervjusitater jeg mente var riv, ruskende gale. Da fikk jeg det travelt med å få på meg skoene igjen og løpe til nærmeste fjelltopp med dekning for å stoppe nyhetsartikkelen fra å bli publisert.

På den annen side er det enkelte klare likheter mellom publisering i et medisinsk fagtidsskrift og en nyhetssak i massemedia: Både tidsskrift- og medieredaksjonen er mest interessert i nytt (fag-)stoff som vil være relevant for leserne og som er viktig, for eksempel ved å ha betydning for utfallet av en vanlig eller dødelig sykdom. Gitt at (seriøse) tidsskrift ikke ønsker at forskningen de vurderer å publisere ikke er sendt til andre tidsskrift, er det kanskje ikke så overraskende at journalister også ønsker enerett på nyhetssaker. Dessuten vil jeg tro at alle forskere og journalister ønsker at det de publiserer skal bli lest av flest mulig.

Dessverre opplever flere forskere sjikane etter å ha publisert sine forskningsfunn (2). For eksempel var det under koronaviruspandemien flere forskere som ble beskyldt for å ha politiske eller skjulte agendaer bak sine faglige uttalelser. I en relativt fersk nasjonal offentlig utredning (NOU) om ytringsfriheten i forskningen kom det frem at nesten alle forskere mener det skal være ytringsfrihet rundt forskningsresultater (3). Likevel kvier én av tre forskere seg for å formidle egen forskning. Rapporten gjelder riktignok hele academia, ikke bare helsefag, men jeg tror funnene er høyst relevant for leger med eller uten forskningsbakgrunn.

«Mitt inntrykk er at befolkningen har stor tillit til forskning som blir omtalt i massemedia»

Mitt inntrykk er at befolkningen har stor tillit til forskning som blir omtalt i massemedia, i alle fall innen kreftbehandling og tarmmedisin som er de feltene jeg kjenner best. For eksempel er det ikke uvanlig at pasienter kommer til legekontoret med håp om å få en behandling de nylig har lest om i rikspresen. Noen ganger har dette håpet skapt store forventninger, og pasientene blir

skuffet over at de ikke kan få behandlingen de ønsker, for eksempel fordi den ikke er godkjent til bruk utenom forskningsstudier. Dessuten er det noen forskere som overselger egne resultater, og en betydelig andel av resultatene som blir omtalt, blir aldri publisert i vitenskapelige tidsskrift eller blir senere tilbakevist (4).

Det bør ikke være tvil om at forskningsformidling til allmennheten gjennom massemedia er en krevende øvelse. Samtidig er det en ypperlig mulighet til å drive folkeopplysning, som kanskje gjør enkeltindivider og pasienter bedre i stand til å ta velinformerte og gode valg rundt egen helse. Det burde være et mål for både forskere og leger generelt.

REFERENCES

1. Bryn H, Andersen EJ, Braaten K. Legen i media - Gode råd om pressekontakt.
<https://www.legeforeningen.no/contentassets/1d6e086f9ec2435184220f20033e245d/legen-i-media.pdf> Lest 27.10.2022.
2. Brean A. Ufri forskning. Tidsskr Nor Legeforen 2021; 141: 401. [PubMed] [CrossRef]
3. Kierulf A, Basit S, Bovim G et al. NOU: Akademisk ytringsfrihet. Regjeringen; 2022.
https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/akademisk_ytringsfrihet.pdf Lest 27.10.2022.
4. Schwartz LM, Woloshin S, Baczek L. Media coverage of scientific meetings: too much, too soon? JAMA 2002; 287: 2859–63. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 21. november 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0649
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 28. mars 2026.